

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Merelle Paart

Noorteühingutes osalemise seos hälbiva käitumisega Eesti noorte näitel

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Alar Kilp, PhD

Tartu 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....
/Merelle Paart/

Sisukord

Tabelid ja joonised	2
Sissejuhatus	3
1. Teoreetiline raamistik.....	5
1.1. Noorteühingute mõtestamine	5
1.2. Sotsiaalne kapital	6
1.3. Seletused noorte hälbivale käitumisele	8
2. Metodoloogia	11
2.1. Andmed ja metoodika	11
2.2. Kasutatavad tunnused.....	12
3. Analüüs	15
3.1. Ülevaade andmetest	15
3.2. Noorteühingutes osalemine ja õigusrikkumiste sooritamine	17
3.3. Noorteühingutes osalemine ja narkootikumide tarvitamine	20
3.4. Tulemused ja järeldused.....	22
Kokkuvõte.....	24
Summary	25
Kasutatud kirjandus.....	26

Tabelid ja joonised

Tabel 1. Noorteühingutes osalemise oodatavad positiivsed ja negatiivsed mõjud noorte käitumisele.	10
Joonis 1. Eesti noorte osalemine erinevates noorsootöö vormides	15
Tabel 2. Eesti noorte noorteühingutes osalemine	16
Tabel 3. Eesti noorte õigusrikkumiste sooritamine elu jooksul	16
Tabel 4. Eesti noorte narkootikumide tarvitamine elu jooksul	17
Tabel 5. Risttabel noorteühingutes osalemise ja õigusrikkumiste sooritamise tunnuste vahel	18
Joonis 2. Noorteühingutes osalejate ja mitteosalejate õigusrikkumiste sooritamine	19
Tabel 6. Risttabel noorteühingutes osalemise ja narkootikumide tarvitamise tunnuste vahel	21
Joonis 3. Noorteühingutes osalejate ja mitteosalejate narkootikumide tarvitamine	21

Sissejuhatus

Eesti ühiskonna üheks aktuaalseks probleemiks on olnud juba aastaid noorte õigusrikkumised ja narkootikumide tarvitamine. Laste hälbiva käitumise vähendamiseks ja ennetamiseks on viidud läbi erinevaid kampaaniaid, kuid paljud sooritavad endiselt kuritegusid ja tarvitavad narkootilisi aineid (Markina, Žarkovski 2014, 15). Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud "Noortevaldkonna arengukava 2014-2020" üldiseks eesmärgiks on parandada noorte elukvaliteeti ja arengut ning edendada noortepoliitika toimimist. Arengukava järgi on noorte arenguvõimaluste suurendamiseks vaja toetada nende aktiivset osalemist kogukondades: "Noorteühingud, noortekeskused ja huvikoolid loovad palju võimalusi vajalike sotsiaalsete pädevuste omandamiseks" (Vabariigi Valitsus 2013, 5). Sotsiaalne pädevus omakorda hõlmab noorte võimekust ühiskondlikke reegleid järgida, mis on seotud ka keelatud ainete tarvitamise ja õigusrikkumistega (Põhikooli riiklik õppekava).

Noortevaldkonna arengukavas on välja toodud noorteühingute oodatav positiivne mõju noorte arengule, kuid selle seose paikapidavust ei ole põhjalikult uuritud. Selle pärast on antud uurimistöö eesmärk välja selgitada, kas eksisteerib teatud seos noorteühingutes osalemise ja hälbiva käitumise vahel. Uurimisprobleemi lahendamiseks kasutatakse 12-16-aastaste Eesti noorte andmeid noorteühingutes osalemise ja hälbiva käitumise kohta. Hälbivatest käitumisvormidest keskendutakse antud töös õigusrikkumistele ja narkootikumide tarvitamisele. Bakalaureusetöö keskseks uurimisküsimuseks on: "Kas noorteühingutes osalemine ja Eesti noorte hälbiv käitumine on omavahel seotud?"

Olulise osa töö teoreetilisest raamistikust moodustab sotsiaalse kapitali teooria. Robert Putnami (2008) lähenemise järgi tekib kodanikeühendustes kollektiivne ressurss, mis vähendab noorte hälbivat käitumist ja edendab inimestevahelist usaldust ja koostööd. Siiski on täheldatud ka sotsiaalse kapitali negatiivseid mõjusid, mille seas on iseseisva mõtlemise ja õppimisvõime pärssimine ning grupisurvele allumine (Adler, Kwon 2002, 30-32). Samuti tuleb arvesse võtta seletusi noorte hälbivale käitumisele, mis on suurel määral seotud elukeskkonnaga (Liu *et al.* 2015, 882-883).

Käesoleva uurimistöö raames võrreldakse noorteühingutes osalevate ja mitteosalevate noorte õigusrikkumiste sooritamist ning narkootikumide tarvitamist. Selle jaoks vajalikud empiirilised andmed pärinevad 2014. aasta rahvusvahelise laste enesekohase hälbiva käitumise uuringust (*International Self-Reported Delinquency Study* ehk ISRD-3). Sealt leiab teavet 12-16-aastaste Eesti noorte õigusrikkumiste ja narkootikumide tarvitamise kohta. Lisaks hõlmab ISRD-3 küsimusi noorsootöös, sh noorteühingutes, osalemise kogemuse kohta (Markina, Žarkovski 2014). Tegemist on suure valimiga uuringuga, mis sobib hästi noorteühingutes osalemise ja hälbiva käitumise vahelise seose analüüsimiseks kvantitatiivsete uurimismeetoditega.

Noorteühingutes osalemise ja hälbiva käitumise vahelise seose väljaselgitamine on noorte paremini mõistmiseks oluline samm. Käesolev bakalaureusetöö on jaotatud kolmeks suuremaks peatükiks ja nende alapeatükkideks. Esimene peatükk annab ülevaate töö teoreetilisest raamistikust ja teine peatükk kirjeldab uurimuse metodoloogiat. Kolmandas peatükis viiakse läbi andmeanalüüs ja toimub arutelu tulemuste üle. Uurimusest selgub, et Eesti noorte noorteühingutes osalemine ja hälbiv käitumine on omavahel seotud. Osakaalusid võrreldes on nii õigusrikkumiste sooritamist kui ka narkootikumide tarvitamist rohkem nende noorte seas, kes noorteühingutes osalevad.

1. Teoreetiline raamistik

1.1. Noorteühingute mõtestamine

Noorteühingutes saavad noored veeta koos eakaaslastega vaba aega ja tegutseda ühiste huvide nimel. Noorsootöö seaduse järgi tähendab noorteühing "mittetulundusühingut, mille liikmetest vähemalt kaks kolmandikku on noored ja mille eesmärgiks on noorsootöö korraldamine ja läbiviimine" (Noorsootöö seadus). Noored on samas seaduses määratletud kui kõik füüsilised isikud, kes on 7-26-aastased (Noorsootöö seadus). Seaduses antud definitsioon võimaldab mõtestada noorteühenduste olemust ja eesmäärke. Noorteühinguid saab pidada kodanikuühiskonna osaks – tegemist on formaalsete ühendustega, mida iseloomustab omaalgatus ja vabatahtlikkuse printsiip (Edwards 2011, 7). Seega tähendab noorteühenduste tegevuses kaasa löömine laiemalt ka kodanikuühiskonnas osalemist. Kodanikuühiskond on olemuselt sundimatu ehk noored ise valivad, kas ja milliste ühenduste tegevusega nad tahavad seotud olla (Walzer 1998, 7).

Kodanikeühendusi ja nende liikmeid iseloomustab tegutsemine teatud grupi ühiste huvide ja eesmärkide nimel (Walzer 1998, 7). Valdav enamus noorteühingute liikmetest on 7-26-aastased isikud, seega on peamine tegevusvaldkond seotud selle ühiskonnagrupiga (Noorsootöö seadus). "Noorsootöö strateegia 2006-2013" järgi on noorteühingud noorsootöö üheks peamiseks korraldajaks – noorteühingute eesmärk on kaasa aidata noorte täisväärtuslikule arengule, parandada nende üleüldist toimetulekut ja heaolu ning õpetada noortele ühiskondlike reeglite järgimist, teadlike otsuste tegemist ja oma tegude eest vastutamist (Haridus- ja teadusministeerium 2006, 21-22). "Noortevaldkonna arengukava 2014-2020" näeb ette, et oluline on pöörata tähelepanu ka noorte tervisele: "Noorsootöö toetab kõikide oma meetmetega noore tervist ja tervislikku eluviisi edendavaid väärtusi ja hoiakuid" (Vabariigi Valitsus 2013, 7). Seaduses on noorteühingud määratletud kui mittetulundusühingud, mis viitab asjaolule, et nende eesmärk ei ole teenida kasumit (Noorsootöö seadus). Steven R. Smith toob välja, et tulu mitteteenivaid ühendusi iseloomustab formaalsus ning autonoomsus riigist. Lisaks moodustab välisallikatest saadud raha tihti suurema osa nende eelarvest. Demokraatlikes ühiskondades on mittetulundusühingud kodanikuühiskonna oluline osa

ning neil on aina suurem roll sotsiaalsete probleemide lahendamisel ja avalike teenuste pakkumisel (Smith 2011, 29-30).

Eestis tegutsevad noorteühingud vastavad Smithi väljatoodud mittetulundusühingute iseloomustusele. Noorteühendused pakuvad väljaspool formaalharidust võimalust koos oma eakaaslastega vaba aega veeta ja ühiste huvide nimel tegutseda (Haridus- ja teadusministeerium 2006, 5). Noorsootöö seaduses tuleb välja, et rahastust on võimalik saada nii riiklikult kui ka kohalikul tasandil – Haridus- ja Teadusministeerium eraldab noorteühingutele aastatoetusi ja kohalike omavalitsuste ülesandeks on samuti võimalusel neid toetada. Riigieelarvelise aastatoetuse taotlemiseks on vaja täita teatud kindlad nõuded ning toetuse määr sõltub ühingu arengukavast ja tegevusest (Noorsootöö seadus).

1.2. Sotsiaalne kapital

Sotsiaalne kapital võib mõjuda inimeste arengule väga erinevalt. Kuigi sellega kaasnevaid positiivseid ilminguid on palju käsitletud, tuleb noorte ja noorteühenduste puhul kindlasti arvesse võtta sotsiaalsetes võrgustikes osalemise negatiivseid tagajärgi. Sotsiaalse kapitali mõiste on mitmetähenduslik ja sotsiaalteadlased on käsitlenud seda terminit erineval viisil. Üldlevinud tähenduses võib sotsiaalset kapitali mõista kui ressursi, mis tekib inimestevahelistes võrgustikes ning sisaldab endas teatud väärtust (Woolcock 2011, 197-198). Tänapäeva üks mõjukamaid sotsiaalse kapitali käsitlusi pärineb USA politoloogilt Robert R. Putnamilt. Tema defineerib sotsiaalset kapitali lühidalt kui sotsiaalsed võrgustikud, mille alla kuuluvad nii formaalsed kui ka mitteformaalsed inimestevahelised grupid (Putnam 2008, 20). Erinevates võrgustikes tegutsedes omandavad inimesed teatud normide kogumi ning saadud ressurs on kasulik nii üksikindiviidi arengule kui ka terve ühiskonna heaolule (Putnam 2008).

Sotsiaalne kapital ja kodanikühiskond on omavahel tihedalt seotud – kodanikeühendused, sealhulgas noorteühendused, on formaalsed inimeste võrgustikud, kus grupisiselt tehakse koostööd ja tekivad teatud ühised normid (Woolcock 2011, 201-202). Putnami lähenemine inimestevahelistes gruppides tekkinud ressursi mõjudele

on väga positiivne. Ta leiab oma laiaulatuslikus uurimuses palju tõendeid, et sotsiaalse kapitali ja laste arengu vahel on tugev seos – mida rohkem sotsiaalseid võrgustikke ja inimestevahelist usaldust, seda vähem esineb noorte seas hälbivat käitumist. Selle üheks põhjuseks on asjaolu, et kodanikeühendustes osalemine pakub võimalust veeta koolist vaba aega tavapärasest produktiivsemalt. Lisaks on mitmete uuringutega tõestatud, et sotsiaalsete võrgustikega seotud olevad noored järgivad suurema tõenäosusega tervisenorme ja hoiavad kuritegevusest eemale. Sotsiaalse kapitali kõrge tase mõjub positiivselt erinevatele eluvaldkondadele: inimeste majanduslikule elujärjele, haridusele, käitumisele, tervisele ning üldisele arengule ja heaolule (Putnam 2008). Oma põhjaliku uurimistöö põhjal järeltab Putnam: "Kodanikevahelised sidemed aitavad muuta meid tervemaks, rikkamaks ja targemaks" (Putnam 2008, 295).

Paul S. Adler ja Seok-Woo Kwon toovad oma uurimistöö raames välja sotsiaalse kapitaliga kaasnevad positiivsed tulemid. Sotsiaalsete võrgustike üheks otseseks kasuks üksikindiviidile on parem informatsiooni kättesaadavus ja levik, mis suurendab teadlikkust ümbritsevast ja mõjub hästi igale eluvaldkonnale. Lisaks võib grupis tekkiv ühtekuuluvustunne olla kasulik nii organisatsiooni kui ka üksikindiviidi perspektiivist, sest edendab inimestevahelist usaldust (Adler, Kwon 2002, 29-30). Sotsiaalse kapitali positiivseid mõjusid on kinnitanud uuringud noorte riskikäitumise kohta. Näiteks Peter L. Bensoni 2002. aasta uurimuses jõudis autor tulemuseni, et noorteprogrammid- ja keskused edendavad eluks vajalikke oskuseid ja soodustavad üldist arengut. Mida rohkem noored erinevate võrgustikega seotud on, seda väiksem risk on neil vägivalda kasutada ja narkootikumide tarvitada. Noorteühendustes osalemisest saadud sotsiaalne kapital võib noortele mõjuda väga positiivselt ja aidata toime tulla raskustega (Benson 2002, 132-137).

Kodanikeühendustes osalemisest saadud sotsiaalse kapitali positiivset mõju on käsitlenud paljud erinevad autorid, kuid vähem tähelepanu on pööratud sellega kaasnevatele võimalikele negatiivsetele aspektidele. Adler ja Kwon jõuavad oma uurimistöös järeldusele, et võrgustikes tegutsemise kasulikud tulemid võivad kontekstist olenevalt muutuda indiviidi jaoks ka ebasoodsateks (Adler, Kwon 2002, 30-31). Kishore G. Pillai koos teiste autoritega on välja toonud võrgustikes tegutsemise võimalikud negatiivsed tagajärjed. Ebasoodsate mõjude seas on iseseisva mõtlemise ja õppimisvõime pärssimine ning grupimõtlemise tekkimine. Neid tagajärgi saab seletada

sotsiaalse samastumise teooriaga – grupiga tuntakse suurt ühtekuuluvustunnet ning võrgustikus levivad uskumused ja käitumishinnangud ja käitumishinnangud varjutavad inimese isiklikud väärtushinnangud (Pillai *et al.* 2015, 2-3). Sealjuures võib noorte grupeerumine vähendada täiskasvanute autoriteeti laste silmis, sest eeskujuna võetakse oma eakaaslastelt (Adler, Kwon 2002, 31). Alejandro Portes rõhutab, et selle pärast mängib sotsiaalse kapitali mõju olemuse juures olulist rolli ühenduste tegevuse sisu ja liikmete koosseis. Marginaliseeritud rühmad, sealhulgas noored, võivad läbi kollektiivse tegevuse ennast ülejäänud ühiskonnast veelgi enam eemale tõrjuda. Näiteks võib sotsiaalsete võrgustike negatiivseks ilminguks pidada erinevaid kuritegevusühendusi ja noortejõuke (Portes 2000, 55-59). Vähemalt kaks kolmandikku noorteühenduste liikmetest on 7-26-aastased isikud (Noorsootöö seadus), mis muudab nende liikmeskonna vanuse poolest suhteliselt homogeenseks. See omakorda suurendab riski, et ühendustes tegutsevad noored alluvad grupisurvele ja mõtlevad vähem iseseisvalt (Janis 1982). Kui osa noorteühenduse liikmetest on seotud mõne hälbiva käitumise vormiga, siis see on kerge üle kanduma ka teistele ja mõjutab tervet gruppi negatiivselt.

Sotsiaalse kapitali erinevate kontseptsioonide tõttu on keeruline leida üht ammendavat meetodit, kuidas võrgustikest saadud kollektiivset ressursi mõõta. Kaks üldlevinud sotsiaalse kapitali mõõdikut on sotsiaalsete võrgustike ja nende liikmeskonna suurus ning inimeste usalduse ja ühiskonna kodanikuosaluse määr (Fukuyama 2001, 12). Uuringute raames küsitakse inimestelt sageli ka nende liikmelisuse kohta formaalsetes ja mitteformaalsetes ühendustes, mille põhjal saab samuti analüüsi teostada (Woolcock, Narayan 2000, 240). Käesoleva uurimistöös raames on sotsiaalse kapitali mõõdikuks noorteühingutes osalemine ehk vaatluse alla võetakse noorte kodanikuosalus üksikindiviidi tasemel.

1.3. Seletused noorte hälbivale käitumisele

Kahest eelnevast alapeatükist selgus, et noorteühingute näol on tegemist sotsiaalsete võrgustikega, kus levivad ja tekivad teatud grupisisesed normid (Putnam 2008). Need normid on olemuselt mitmepalgelised ja võivad ühenduste liikmetele mõjuda erinevalt (Adler, Kwon 2002). Noored on sealjuures grupisurvele eriti vastuvõtlikud, mis võib

kaasa tuua negatiivseid tagajärgi (Portes 2000, 55-59). See on omakorda seotud hälbiva käitumise ühe peamise seletusega – sotsiaalsete võrgustike eeskujul hakatakse õigusrikkumisi sooritama ja keelatud aineid tarvitama (Haynie, Osgood 2005, 1120).

Ühiskondlikest normidest kõrvalekaldumist põhjustavad eelkõige kaasasündinud isikuomaduste ja elukeskkonna koosmõjud (Liu *et al.* 2015, 882-883). Seega on teatud määral olulised nii geneetiline päritolu kui ka ümbruskond, kus inimene sünnib ja elab. Uuringutega on tehtud kindlaks, et ainult geenid ei ole kunagi hälbiva käitumise põhjuseks (Liu *et al.* 2015, 881-882). Sellest võib järeldada, et ümbruskonnal on inimeste arengule suurem mõju kui päritolul.

Erinevad sotsiaalsed võrgustikud on üks osa ümbritsevast elukeskkonnast ja need mängivad suurt rolli noorte elutee kujundamises. Eelkõige on uuritud negatiivset käitumist ning leitud, et ühiskondliku grupi hälbiv käitumine on kerge üle kanduma üksikindviidile (Markina, Žarkovski 2014). Noored on sealjuures erinevatele sotsiaalsetele mõjudele eriti vastuvõtlikud, sest nende isiksus on veel väljaarenemisel (Reynolds, Crea 2015, 83-84). Hälbiv käitumine on suurel määral seotud grupisurvega – noored hakkavad sooritama kuritegusid ja tarvitama keelatud aineid eelkõige oma sõprade eeskujul (Haynie, Osgood 2005, 1120). Sealjuures on suurem risk hälbivaks käitumiseks nendel, kes veedavad eakaaslastega vaba aega sihipäratult ja organiseerimata ning täiskasvanute juuresolekuta (Rulison *et al.* 2015, 437).

Elizabeth S. Barnert on uurinud koos teiste teadlastega, mis tegurid viivad noored halvale teele ja paneb neid ühiskondlikest normidest kõrvale kalduma. Selleks viidi läbi kvalitatiivne uurimus õigusrikkumise sooritanud ja vanglasse sattunud noorukite seas. Neil paluti hinnata kodu, kooli ja naabruskonna rolli oma kuriteo toime panemise juures. Uuringust selgus, et halvad tingimused koolis ja kodus sunnivad vaba aega veetma oma naabruskonnas, kus puututakse esimest korda kokku õigusrikkumiste ja keelatud ainete tarvitamisega. Seega saab tee hälbiva käitumiseni alguse kooli- ja koduseinte vahel, mis omakorda viib oma kogukonnast toetuse otsimiseni. Selle tagajärjel moodustuvad erinevad grupeeringud, kus noori ühendavaks jõuks on sarnaste probleemide olemasolu. Noored ei veeda sellistes võrgustikes oma vaba aega piisavalt produktiivselt ja grupisurve tulemusena kaldutakse ühiskondlikest normidest kõrvale (Barnert *et al.* 2015, 1365-1370).

Välismaal tehtud uurimistööde tulemusi kinnitab 2014. aasta rahvusvahelise laste enesekohase hälbiva käitumise uuring Eestis (ISR-3). Sealt selgub samuti, et nii perekonnal, koolil kui ka elustiilil (sõbrad, kambad, vaba aeg) võib olla mõju ühiskondlikest normidest kõrvalekaldumisele. Näiteks õigusrikkumiste sooritamise riskifaktoriteks on: vanemate probleemid alkoholi ja narkootikumidega; vägivald peresuhetes; halvasti organiseeritud koolikeskkond; vabal ajal suure sõprade grupiga suhtlemine; kuritegeliku olemusega gruppi kuulumine; hälbiva käitumisega sõbrad; probleemses naabruskonnas elamine (Markina, Žarkovski 2014, 37-72).

Võttes arvesse noorteühenduste olemust, eri autorite sotsiaalse kapitali käsitlusi ja seletusi hälbivale käitumisele, võib luua süsteemi noorteühingutes osalemise oodatavatest positiivsetest ja negatiivsetest mõjudest noorte käitumisele (vt. tabel 1).

Tabel 1. Noorteühingutes osalemise oodatavad positiivsed ja negatiivsed mõjud noorte käitumisele.

Positiivsed mõjud	Negatiivsed mõjud
Inimestevahelise koostöö edendamine (Putnam 2008)	Indiviidi autonoomia vähenemine (Pillai <i>et al.</i> 2015)
Produktiivne vaba aja veetmine (Putnam 2008)	Grupimõtlemise tekkimine (Pillai <i>et al.</i> 2015)
Informatsiooni levik (Adler, Kwon 2002)	Grupisurvele allumine (Adler, Kwon 2002)
Ühtekuuluvustunde tekkimine (Adler, Kwon 2002)	Ühiskonnast eraldumine (Portes 2000)

Allikas: autori koostatud töö teoreetilise raamistiku põhjal

2. Metodoloogia

2.1. Andmed ja meetodika

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja uurida, milline on seos noorteühingutes osalemise ja Eesti noorte hälbiva käitumise vahel. Uurimistöö empiirilised andmed pärinevad 2014. aasta rahvusvahelise laste enesekohase hälbiva käitumise uuringust (International Self-Reported Delinquency Study ehk ISRD-3). Uuringusse on kaasatud ka Eesti ning selle üheks eesmärgiks on selgitada välja, millised tendentsid valitsevad alaealiste õigusrikkumiste toimepanemises ja narkootikumide tarvitamises. Lisaks uuriti Eesti noorte noorsootöös (huviringid, huvikoolid, noortekeskused, noorteühingud) osalemise kogemust. Valimisse kuulub 3631 12-16-aastast Eesti kooliõpilast, nendest 2863 on eesti õppekeelega koolidest ja 795 vene õppekeelega koolidest. Andmeid koguti 2013. aasta detsembrist 2014. aasta veebruarini (Markina, Žarkovski 2014, 8-12). Uuringu andmestik on kättesaadav Justiitsministeeriumi koduleheküljel ja seda saab kasutada noorteühingutes osalemise ja hälbiva käitumise vahelise seose analüüsimiseks.¹ ISRD-3-e andmed sobivad selleks hästi, sest tegemist on Eesti kontekstis väga suure üleriigilise valimiga uuringuga ja hõlmab palju erinevaid teemasid – noortelt küsiti küsimusi nii hälbiva käitumise kui ka noorsootöös osalemise kohta. Teisi taolise mahu ja sisuga uuringuid ei ole Eestis veel läbi viidud. Siiski seab andmestik käesolevale bakalaureusetööle teatud piirangud, mis tuuakse välja järgnevas tunnuseid käsitlevas alapeatükis.

Uurimisprobleemi lahendamiseks kasutatakse kvantitatiivseid uurimismeetodeid ja IBM SPSS Statistics 21 andmetöötlusprogrammi. Analüüsi kaasatakse kolm tunnust: noorteühingutes osalemine, õigusrikkumiste sooritamine ja narkootikumide tarvitamine. Esmalt püstitatakse tunnuste kohta hüpoteesid ning seejärel toimub nende kontrollimine ja tulemuste tõlgendamine. Noorteühingutes osalemise ja hälbiva käitumise vahelise seose uurimiseks kasutatakse risttabeleid ning hii-ruut-statistik ja Craméri *V* seosekordajaid, mis on nominaaltunnuste puhul sobilik ja võimaldab nende põhjal teha statistilisi järeldusi (Tooding 2007, 202-206).

¹ Analüüsi käigus selgus, et Justiitsministeeriumi koduleheküljel kättesaadav andmestik on vigane ja andmetes esinevad vastuolud. Selle pärast võtsin ühendust ISRD-3-e Eesti uurimisgrupi juhi Anna Markinaga, kes parandas vea ära ja saatis mulle korrektse andmefaili, mida töös on kasutatud.

2.2. Kasutatavad tunnused

Uurimistöö keskne tähelepanu on suunatud Eesti noorte noorteühingutes osalemisele, õigusrikkumiste sooritamisele ja narkootikumide tarvitamisele. Noorsootöö seaduse järgi on noored 7-26-aastased isikud (Noorsootöö seadus), aga analüüsi kaasatakse 12-16-aastased noored, sest rahvusvahelise laste enesekohase hälbiva käitumise uuringu raames koguti andmeid sellelt vanusegrupilt. Tegemist on põhikooli 7. – 9. klassi Eesti kooliõpilastega, kellest 1738 on poisid ja 1892 tüdrukud (Markina, Žarkovski 2014, 12).

Analüüsis kasutatakse esimese tunnusena noorteühingutes osalemist. ISRD-3-e küsitluses on noortel palutud ära märkida, kas ja kuidas nad noorsootööst osa võtavad:

"Kas sa osaled koolist vabal ajal mõnes järgmistest tegevustest? Võid valida mitu vastusevarianti" (Justiitsministeerium 2014)

Antud küsimuse vastusevariantideks on: osalemine noortekeskuses; osalemine huviringis; osalemine huvikoolis; osalemine noorteühingus; osalemine mõnes muus noorsootöö vormis; noorsootöös mitteosalemine (Justiitsministeerium 2014). Analüüsi kaasatakse andmed noorteühingutes osalemise kohta, mis on esitatud binaarse tunnusena. Kood nr 1 tähistab noorteühingus osalemist ja kood 0 mitteosalemist. Sellisel kujul tunnus on kergesti statistiliselt analüüsitav ja annab hea ülevaate, kui paljud Eesti kooliõpilased on mõne noorteühingu tegevusega vabal ajal seotud. ISRD-3-e andmestikust ei tule välja, kui aktiivselt noorteühingus osaletakse ja milline on nende ühingute tegevuse sisu. Siiski võib antud tunnust käsitleda sotsiaalse kapitali mõõdikuna, sest võrgustike mõju üksikisikule on täheldatav ka kodanikeühenduste tegevuses harva kaasa lüües – seega ei ole noorteühenduses osalemise aktiivsuse määr sotsiaalse kapitali aspektist niivõrd oluline (Putnam 2008, 342-344). Kui noor osaleb noorteühenduse tegevuses, siis kuulub ta vähemalt ühte formaalsesse võrgustikku, kus veedetakse koos vaba aega, tehakse ühiste eesmärkide nimel koostööd ja tekivad teatud grupisisesed normid.

Teine tunnus on õigusrikkumiste sooritamine, mille aluseks võetakse ISRD-3-e küsimustikust küsimus nr 7.1:

"7.1. Noored käituvad mõnikord õigusvastaselt ja teevad asju, mis on keelatud. Näiteks lõhuvad või varastavad teiste inimeste asju, löövad ja teevad meelega teistele haiget (siinkohal ei ole mõeldud lõbu pärast müramist). Kuidas on lood sinuga? Kas sa oled kunagi teinud midagi all toodud loetelust ning kui oled, siis kui palju on seda ette tulnud viimase 12 kuu jooksul?" (Markina, Žarkovski 2014, 96)

Küsimustikus on vastusevariantidena välja toodud 15 erinevat õigusrikkumise vormi: grafiti joonistamine avalikku kohta; vandalism; poevargus; sissemurdmine; jalgrattavargus; ärandamine; vargus autost; röövimine/väljapressimine; isiklike asjade vargus; külmrelva kaasaskandmine; grupikaklused; kehavigastuste tekitamine; filmide või muusika ebaseaduslik allalaadimine; narkootikumide vahendamine; loomade julm kohtlemine (Markina, Žarkovski 2014, 96). Käesoleva uurimuse raames ei võeta arvesse sagedust, kui tihti noored neid õigusrikkumisi korda on saatnud. Analüüsi lihtsustamiseks koondatakse küsimusest saadud andmed üheks binaarseks tunnuseks, kus kood nr 1 tähistab elus vähemalt ühe eelnevalt mainitud õigusrikkumise sooritamist ja kood 0 mitte ühegi õigusrikkumise sooritamist.

Analüüsi kaasatakse lisaks Eesti noorte õigusrikkumiste sooritamisele ka narkootikumide tarvitamine, mis on analüüsi kolmandaks tunnuseks. Selle tunnuse aluseks võetakse ISRD-3-e küsimustikust küsimused nr 8.2, 8.3, 8.4 ja 8.5:

"8.2. Kas sa oled kunagi tarvitanud kanepit (marihuaanat või hašišit)?

8.3. Kas sa oled kunagi tarvitanud Relevin'i?"

8.4. Kas sa oled kunagi tarvitanud XTC (*ecstasy*) LSD-d, amfetamiini, speedi või sarnaseid narkootilisi aineid?"

8.5. Kas sa oled kunagi tarvitanud heroini, kokaiini või *crack*'i?"

(Markina, Žarkovski 2014, 98)

Nendele küsimustele vastamiseks on küsimustikus kaks vastusevarianti: "Ei ole kunagi"; "Jah" (Markina, Žarkovski 2014, 98). Jaatava vastuse puhul on täpsustamiseks

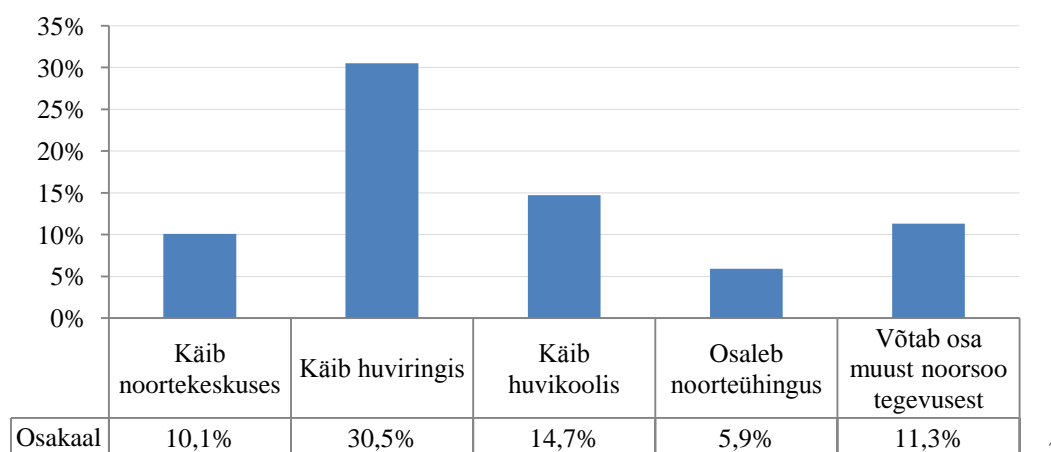
küsitud, kui mitu korda viimase 12 kuu jooksul seda teatud on (Markina, Žarkovski 2014, 98), kuid antud uurimuses narkootikumide tarvitamise sagedust arvesse ei võeta. Analüüsi lihtsustamiseks koondatakse küsimustest saadud andmed üheks binaarseks tunnuseks, kus kood nr 1 tähistab elus vähemalt ühe küsimustikus mainitud narkootilise aine tarvitamist ja kood 0 mitte ühegi narkootilise aine tarvitamist.

3. Analüüs

3.1. Ülevaade andmetest

Kirjeldav statistika annab ülevaate Eesti noorte noorteühingutes osalemise ja õigusrikkumiste sooritamise üldistest tendentsidest. Esmalt tehakse ülevaade noorteühingutes osalemise kohta, mis on ISRD-3-e küsitluses noorsootöö üheks vormiks. Noorsootööst üldiselt võtab osa veidi üle poole Eesti noortest – 55,4% osaleb vähemalt ühes noorsootöö vormis, 44,6% ei osale mitte üheski (Justiitsministeerium 2014). Alljärgnev joonis 1 kujutab noorsootöös osalemise kogemust erinevate alaliikide kaupa. Andmestikust selgub, et Eesti noorte seas on huviringides käimine kõige populaarsem ja noorteühingutes osalemine kõige harvemini esinev noorsootöö vorm.

Joonis 1. Eesti noorte osalemine erinevates noorsootöö vormides

Allikas: Justiitsministeerium 2014

Tabel 2 annab noorteühingutes osalemise kohta täpsema ülevaate. Sealt selgub, et 5,9% noortest osaleb mõne noorteühingu tegevuses ja 94,1% ei osale. Seega väga väike osakaal Eesti kooliõpilastest on seotud noorteühingute tegevusega ja suur enamus ei ole. Tunnuse kirjeldavas statistikas hakkab silma puuduvate väärtuste arv – töö autorile mitteteadaoleval põhjusel on sellel küsimusel puudu 230 vastaja andmed, mis moodustab valimist 6,3%. See osakaal on tunduvalt suurem kui teistel vaadeldavatel

² ISRD-3-e küsimustikus oli noorsootöös osalemise kogemust uurivas küsimuses võimalik valida mitu vastusevarianti. Osa noori võtab osa mitmest erinevast noorsootöö vormist, seega kokku arvestades ei tihti tabelis väljatoodud protsendid üldise noorsootöös osalevate noorte osakaaluga, mis on 55,4%.

tunnustel (vt tabel 3, tabel 4). Tänu ISRD-3-e suurele valimile saab andmeid noorteühingutes osalemise kohta siiski uurimuses kasutada ja puuduvad väärtused jäetakse analüüsist välja.

Tabel 2. Eesti noorte noorteühingutes osalemine

	Vastajate arv	Osakaal, %	Osakaal mittepuuduvatest väärtustest, %
Osaleb noorteühingus	202	5,6	5,9
Ei osale noorteühingus	3199	88,1	94,1
Kokku	3401	93,7	100,0
Puuduvad väärtused	230	6,3	
Kokku	3631	100,0	

Allikas: Justiitsministeerium 2014

Andmestikust selgub, et üle poole Eesti noortest (62,7%) on pannud elu jooksul toime vähemalt ühe õigusrikkumise (vt tabel 3). Narkootikumide tarvitamise osakaal on õigusrikkumiste sooritamise väiksem – 13,1% noortest on elu jooksul tarvitanud vähemalt üht narkootilist ainet (vt tabel 4). Seega on õigusrikkumised Eesti noorte seas tunduvalt suurem probleem kui narkootikumide tarvitamine.

Tabel 3. Eesti noorte õigusrikkumiste sooritamine elu jooksul

	Vastajate arv	Osakaal, %	Osakaal mittepuuduvatest väärtustest, %
On sooritanud õigusrikkumise	2265	62,4	62,7
Ei ole sooritanud õigusrikkumist	1345	37,0	37,3
Kokku	3610	99,4	100,0
Puuduvad väärtused	21	0,6	
Kokku	3631	100,0	

Allikas: Justiitsministeerium 2014

Tabel 4. Eesti noorte narkootikumide tarvitamine elu jooksul

	Vastajate arv	Osakaal, %	Osakaal mittepuuduvatest väärtustest, %
On tarvitanud narkootikume	474	13,1	13,1
Ei ole tarvitanud narkootikume	3152	86,8	86,9
Kokku	3626	99,9	100,0
Puuduvad väärtused	5	0,1	
Kokku	3631	100,0	

Allikas: Justiitsministeerium 2014

3.2. Noorteühingutes osalemine ja õigusrikkumiste sooritamine

Noorteühingutes osalemise ja õigusrikkumiste sooritamise vastastikuse seose uurimiseks on esmalt vaja püstitada hüpoteesid, mida kontrollida.

Nullhüpotees: Noorteühingutes osalemine ja õigusrikkumiste sooritamine ei ole omavahel seotud.

Alternatiivhüpotees: Noorteühingutes osalemine ja õigusrikkumiste sooritamine on omavahel seotud.

Sisuliselt tähendab nullhüpotees, et noorteühingutes osalemine ja õigusrikkumiste sooritamine on kaks sõltumatut tunnust ehk need ei mõjuta teineteist. Alternatiivhüpotees oletab vastupidist – noorteühingutes osalemise ja õigusrikkumiste sooritamise vahel leidub teatud seos. Hüpoteeside kontrollimiseks kasutatakse hii-ruutstatistik ja Craméri *V* seosekordajaid, mis võrdlevad kahe tunnuse omavahelisi jaotuseid. Olulisuse nivooks on valitud 0,05 ehk 5%. Seosekordajate leidmiseks ja analüüsi teostamiseks on esmalt vaja koostada risttabel.

Allolev tabel 5 kajastab Eesti noorte sagedusi noorteühingutes osalemisest ja õigusrikkumiste sooritamisest lähtuvalt. Sagedustabelis on välja toodud erinevad osakaalud reaprotsentidena (% noorteühingutes osalemine) ja veeruprotsentidena (% õigusrikkumiste sooritamine). Veeruprotsent näitab, et enamik vähemalt ühe

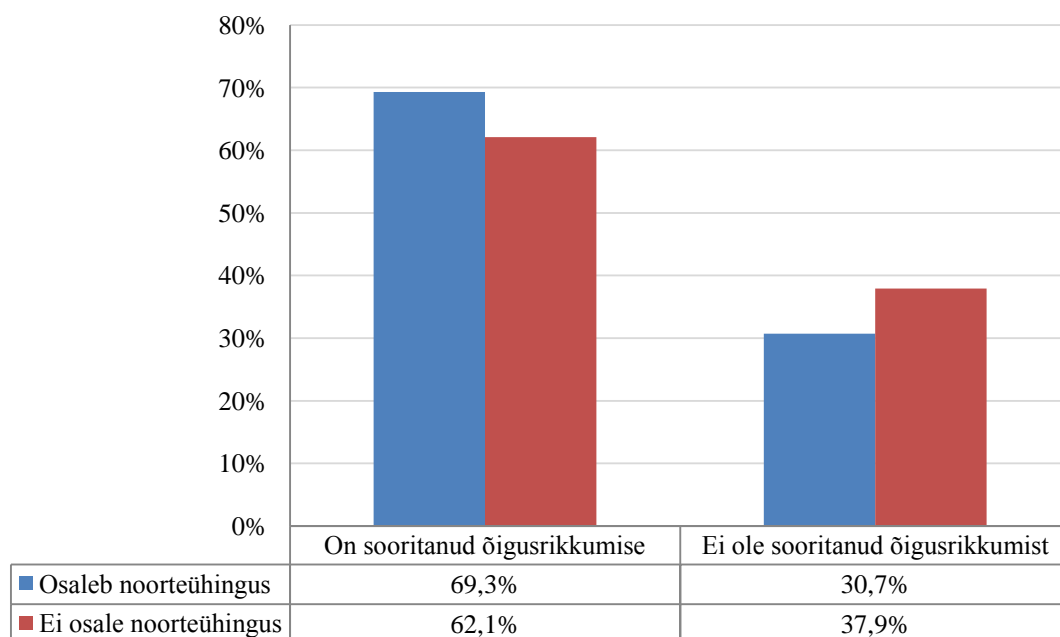
õigusrikkumise sooritanud noortest ei võta osa mitte ühegi noorteühingu tegevusest (93,4%). Vastuoluliselt kehtib sama väide ka õigusrikkumiste mittesooritajate kohta ehk valdav osa nendest ei osale noorteühingus (95,1%). Selle vastuolu on põhjustanud noorte ebaproportsionaalne jagunemine noorteühingutes osalemise tunnuse järgi – noorteühingutes osalejaid on palju vähem kui mitteosalejaid. Seega tuleb tunnuste võrdluseks ja järelduste tegemiseks vaadata hoopis sagedustabeli reaprotsente. Sealt võib näha, et 69,3% noorteühingutes osalejatest on sooritanud vähemalt ühe õigusrikkumise. Mitteosalejatel on sama näitaja 62,1% ehk noorteühingutes osalejate õigusrikkumiste osakaal on veidi suurem. Osakaalusid võrreldes võib järeldada, et noorteühingutes osalevate noorte seas on rohkem õigusrikkumiste sooritajaid kui mitteosalejate seas. Joonis 2 illustreerib sagedustabelis esinevat reaprotsentide erinevust.

Tabel 5. Risttabel noorteühingutes osalemise ja õigusrikkumiste sooritamise tunnuste vahel

			Õigusrikkumiste sooritamine		Kokku
			On sooritanud	Ei ole sooritanud	
Noorteühingutes osalemine	Osaleb	Vastajate arv	140	62	202
		% Noorteühingutes osalemine	69,3%	30,7%	100,0%
		% Õigusrikkumiste sooritamine	6,6%	4,9%	6,0%
	Ei osale	Vastajate arv	1979	1210	3193
		% Noorteühingutes osalemine	62,1%	37,9%	100,0%
		% Õigusrikkumiste sooritamine	93,4%	95,1%	94,0%
Kokku		Vastajate arv	2119	1272	3391
		% Noorteühingutes osalemine	62,5%	37,5%	100,0%
		% Õigusrikkumiste sooritamine	100,0%	100,0%	100,0%

Allikas: Justiitsministeerium 2014

Joonis 2. Noorteühingutes osalejate ja mitteosalejate õigusrikkumiste sooritamise

Allikas: Justiitsministeerium 2014

Sagedustabelist saadud andmete statistilist olulisust peab hindama hii-ruut-statistik ja Craméri V seosekordajate abiga. Analüüsi käigus selgus, et noorteühingutes osalevate ja mitteosalevate noorte õigusrikkumiste sooritamise on statistiliselt olulisel määral erinev. Hii-ruut statistiku väärtuseks on 4,3, sealjuures vabadusastmete arv on 1 ($df=1$) ja olulisuse tõenäosus 0,04 ($p=0,04$), mis on väiksem kui olulisuse nivoo 0,05 ($p<0,05$). Craméri V seosekordaja väärtuseks on 0,04 ja seos on statistiliselt oluline, sest olulisuse tõenäosus on samuti 0,04 ($p=0,04$; $p<0,05$). See näitab, et seos kahe vaadeldava tunnuse vahel on pigem nõrk, aga siiski statistiliselt oluline. Analüüsi tulemusega saab kummutada eelnevalt püstitatud nullhüpoteesi ja vastu võtta alternatiivhüpoteesi: noorteühingutes osalemine ja õigusrikkumiste sooritamise on omavahel seotud.

3.3. Noorteühingutes osalemine ja narkootikumide tarvitamine

Noorteühingutes osalemise ja narkootikumide tarvitamise vahelise seose uurimiseks on esmalt vaja püstitada hüpoteesid, mida kontrollida.

Nullhüpotees: Noorteühingutes osalemine ja narkootikumide tarvitamine ei ole omavahel seotud.

Alternatiivhüpotees: Noorteühingutes osalemine ja narkootikumide tarvitamine on omavahel seotud.

Nullhüpotees tähendab, et noorteühingutes osalemine ja narkootikumide tarvitamine on kaks sõltumatut tunnust ehk need ei mõjuta teineteist. Alternatiivhüpotees oletab vastupidist – noorteühingutes osalemise ja narkootikumide tarvitamise vahel leidub teatud seos. Hüpoteeside kontrollimiseks kasutatakse hii-ruut-statistik ja Craméri V seosekordajaid, mis võrdlevad kahe tunnuse omavahelisi jaotuseid. Olulisuse nivooks on valitud 0,05 ehk 5%. Analüüsi teostamiseks on esmalt vaja koostada risttabel, kus kajastuvad Eesti noorte sagedused noorteühingutes osalemisest ja narkootikumide tarvitamisest lähtuvalt.

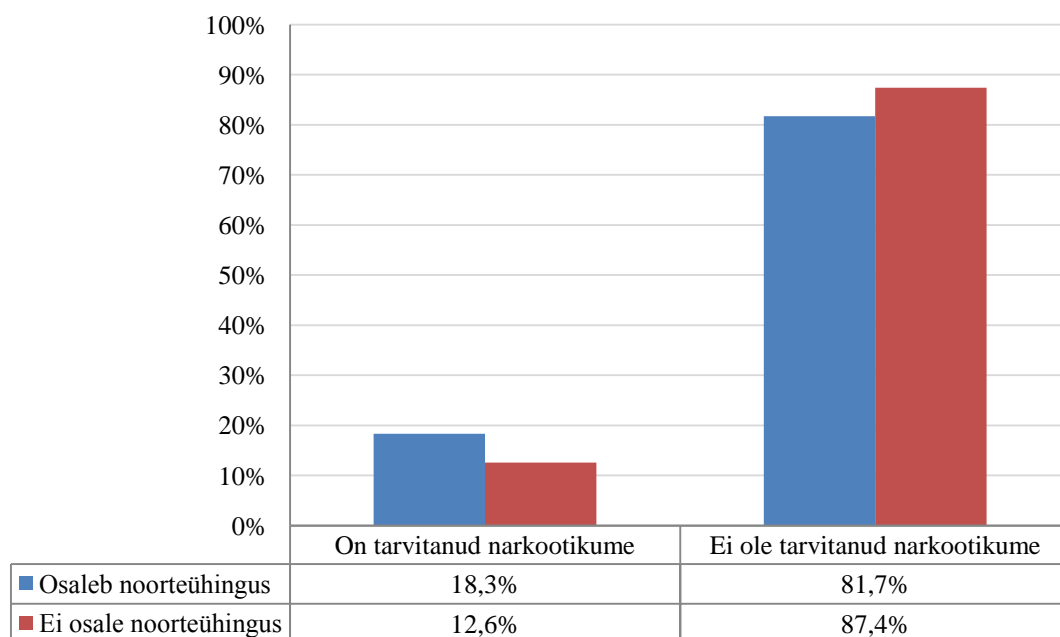
Tabel 6 annab ülevaate Eesti noorte narkootikumide tarvitamisest ja selle suhtest noorteühingutes osalemisega. Sarnaselt noorteühingutes osalemise ja õigusrikkumiste sooritamise vahelise seose uurimisele on järeltuste tegemiseks kõige mõistlikum keskenduda sagedustabeli reaprotsentidele (% noorteühingutes osalemine). Neid vaadates selgub, et 18,3% noorteühingutes osalevatest noortest on tarvitanud vähemalt üht narkootilist ainet. Noorteühingutes mitteosalejate seas on narkootikume tarvitanud noorte osakaal 12,6%. Seega näitavad sagedustabeli andmed, et noorteühingutes osalevad ja mitteosalevad noored jagunevad narkootikumide tarvitamise tunnuse järgi erinevalt. Osakaalusid võrreldes võib täheldada, et noorteühingutes osalevate noorte seas on rohkem narkootikume tarvitanuid kui mitteosalejate seas. Joonis 3 illustreerib sagedustabelis esinevat reaprotsentide erinevust.

Tabel 6. Risttabel noorteühingutes osalemise ja narkootikumide tarvitamise tunnuste vahel

			Narkootikumide tarvitamine		Kokku
			On tarvitanud	Ei ole tarvitanud	
Noorteühingutes osalemine	Osaleb	Vastajate arv	37	165	202
		% Noorteühingutes osalemine	18,3%	81,7%	100,0%
		% Narkootikumide tarvitamine	8,4%	5,6%	5,9%
	Ei osale	Vastajate arv	404	2793	3197
		% Noorteühingutes osalemine	12,6%	87,4%	100,0%
		% Narkootikumide tarvitamine	91,6%	94,4%	94,1%
Kokku	Vastajate arv	441	2958	3399	
	% Noorteühingutes osalemine	13,0%	87,0%	100,0%	
	% Narkootikumide tarvitamine	100,0%	100,0%	100,0%	

Allikas: Justiitsministeerium 2014

Joonis 3. Noorteühingutes osalejate ja mitteosalejate narkootikumide tarvitamine

Allikas: Justiitsministeerium 2014

Tunnuste vahelise seose statistilist olulisust saab kontrollida hii-ruut-statistik ja Craméri V seosekordajate abiga. Analüüsi käigus selgus, et noorteühendustes osalevate ja mitteosalevate noorte narkootikumide tarvitamine on statistiliselt olulisel määral erinev. Hii-ruut statistiku väärtuseks on 5,4, sealjuures vabadusastmete arv on 1 ($df=1$) ja olulisuse tõenäosus 0,02 ($p=0,02$), mis on väiksem kui olulisuse nivoo 0,05 ($p<0,05$). Craméri V seosekordaja väärtuseks on 0,04 ja olulisuse tõenäosus on 0,02 ($p=0,02$). See näitab, et seos kahe vaadeldava tunnuse vahel on pigem nõrk, aga siiski statistiliselt oluline. Seega analüüsi tulemus lükkab ümber eelnevalt püstitatud nullhüpoteesi ja tõestab alternatiivhüpoteesi: noorteühingutes osalemine ja narkootikumide tarvitamine on omavahel seotud.

3.4. Tulemused ja järeldused

Andmeanalüüsist selgus, et nii õigusrikkumiste sooritamise kui ka narkootikumide tarvitamise puhul on noorteühingutes osalevate ja mitteosalevate noorte vaheline erinevus statistiliselt oluline. Seega noorteühingutes osalemine ja hälbiv käitumine on omavahel seotud.

Kuigi risttabelil ja seosekordajatel tuginev andmeanalüüs ei võimalda leida kahe uuritava tunnuse vahel põhjuslikku seost, võib tulemusi tõlgendada teoreetilise materjali põhjal. Noorteühingud on osa sotsiaalsetest võrgustikest, mis mõjutavad noorte elutee kujunemist. Hälbiv käitumine on omakorda suurel määral seotud grupisurvega (Haynie, Osgood 2005, 1120), mida võib pidada sotsiaalse kapitali üheks negatiivseks ilminguks (Adler, Kwon 2002, 30-32). Noored on erinevatele sotsiaalsetele mõjudele eriti vastuvõtlikud, seega ühiskondlikest normidest kõrvalekaldumine oleneb suurel määral nende suhtlusringkonnast ja vaba aja veetmisest (Reynolds, Crea 2015, 83-84). See seletab asjaolu, miks Eesti noorte noorteühingutes osalemine ja hälbiv käitumine on omavahel seotud.

Uurimistöö teoreetilist ja empiirilist osa võrreldes saab järeldada, et antud uurimuses ei leidnud kinnitust laialt levinud sotsiaalse kapitali üdini positiivne käsitlus. Putnami lähenemise järgi peaks noorteühingutes osalemine mõjuma laste arengule märgatavalt

hästi ning vähendama nende hälbivat käitumist (Putnam 2008). Kui käsitleda noorteühingutes osalemist sotsiaalse kapitali mõõdikuna, siis selgus andmeanalüüsist vastupidine. Osakaalusid võrreldes on nii õigusrikkumiste sooritamist kui ka narkootikumide tarvitamist rohkem nende noorte seas, kes noorteühingutes osalevad. Mõlemal juhul on noorteühingutes osalevate ja mitteosalevate noorte vaheline erinevus statistiliselt oluline. Seega võib Eesti andmete analüüsi põhjal järeldada, et kinnitust leiavad noorteühendustes osalemise oodatavad negatiivsed mõjud noorte käitumisele. Saab oletada, et noorteühenduste liikmete seas levivad hälbivat käitumist soodustavad normid ja avaldub sotsiaalse kapitali negatiivne külg.

Tegemist on sekundaaranalüüsiga ja kasutatud ISRD-3-e andmestik seadis uuringule teatud piirangud. ISRD-3 keskendus eelkõige noorte hälbiva käitumise uurimisele, seega küsiti noorsootöös osalemise kohta vähe küsimusi. Näiteks ei selgu andmetest, kui aktiivselt noored noorteühingutes osalevad ja milline on nende ühingute tegevuse sisu. Teoreetilisele materjalile tuginedes võib järeldada, et just ühingute sisemised eesmärgid ja korraldus määravad suures osas selle, millist mõju see noortele avaldab (Portes 2000, 55-59). Seega tasub järgmistes sarnase teemaga uurimustes võtta analüüsis arvesse ka noorteühingute alaliike ja nendes osalemise aktiivsust.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli teada saada, kas eksisteerib teatud seos Eesti noorte noorteühingutes osalemise ja hälbiva käitumise vahel. Hälbivatest käitumisvormidest kaasati analüüsi õigusrikkumiste sooritamine ja narkootikumide tarvitamine. Uurimisküsimusele vastamiseks tutvuti esmalt olemasoleva teoreetilise materjaliga ning loodi süsteem noorteühendustes osalemise oodatavatest positiivsetest ja negatiivsetest mõjudest noorte käitumisele. Noorteühingute näol on tegemist sotsiaalsete võrgustikega, kus noored saavad veeta vaba aega ja levivad teatud grupisisesed normid. Kuigi sotsiaalset kapitali peetakse enamasti inimeste arengule kasulikuks ressursiks, siis alati ei pruugi see tõele vastata. Selle üheks negatiivseks ilminguks võib pidada grupisurvele allumist, mis on ka noorte hälbiva käitumise üheks peamiseks põhjuseks.

Noorteühingutes osalemise ja hälbiva käitumise vahelise seose väljaselgitamiseks viidi läbi andmeanalüüs, mis tugines 2014. aasta rahvusvahelise laste enesekohase hälbiva käitumise uuringu (ISRD-3) andmestikule. Analüüsitavateks tunnusteks olid noorteühingutes osalemine, õigusrikkumiste sooritamine ja narkootikumide tarvitamine. 12-16-aastaste Eesti noorte andmete analüüsist selgus, et noorteühingutes osalemine ja hälbiv käitumine on omavahel seotud: nii õigusrikkumiste sooritamise kui ka narkootikumide tarvitamise puhul on noorteühingutes osalevate ja mitteosalevate noorte vaheline erinevus statistiliselt oluline. Seda tulemust kinnitab asjaolu, et noored on ümbritsevast elukeskkonnast väga mõjutatud.

Osakaalusid võrreldes on nii õigusrikkumiste sooritamist kui ka narkootikumide tarvitamist rohkem nende noorte seas, kes noorteühingutes osalevad. Analüüsi tulemustele ja teoreetilisele raamistikule tuginedes võib järeldada, et noorteühenduste liikmetel avalduvad sotsiaalse kapitali negatiivsed mõjud. Põhjalikemateks tulemusteks ja noorte veelgi paremaks mõistmiseks tasub teemat kindlasti edasi uurida. Edasistes uurimustes on noorte hälbiva käitumise analüüsimisel soovitatav arvesse võtta ka noorteühingute alaliike ja nendes osalemise aktiivsust.

Summary

The Relation between Participation in Youth Associations and Delinquency on the Example of Estonian Adolescents

The high crime rate and illicit drug use among adolescents is a significant issue in Estonia. The main purpose of this research paper is to examine the relation between participation in youth associations and delinquency on the example of Estonian youth. The study focuses on two forms of delinquency: crime commitment and drug consumption. The first part of the thesis gives an overview of youth associations, the theory of social capital and main reasons for youth delinquency. Youth associations are interpreted as social networks, where young people can spend their free time and where collective norms arise. Social capital can have either positive or negative impact on adolescents' behaviour. The current research paper suggests that one of the main reasons why adolescents commit crimes and use drugs is peer pressure, which is also a possible unfavourable effect of social capital.

In order to examine the connection between variables, a quantitative analysis is carried out. The data used in this research paper derives from the International Self-Reported Delinquency Study (ISRD-3) focusing on Estonian youth age range 12-16. The results of the analysis indicate that there is a statistically significant relation between participation in youth associations and delinquency. This proves the theoretical finding that adolescents are influenced by peer pressure. In addition, comparison suggests that young people who participate in youth associations have higher rates of crime commitment and drug consumption. An implication of these findings is the possibility that youth associations are social networks, where negatively affecting norms arise and the downsides of social capital become evident. For more comprehensive results, future studies on the topic should take into account subtypes of youth associations and adolescents' participation activity.

Kasutatud kirjandus

Adler, Paul S.; Kwon, Seok-Woo (2002) "Social Capital: Prospects for a New Concept." *Academy of Management Review* 27 (1): 17–40.

Barnert, Elizabeth S.; Perry, Raymond; Azzi, Veronica F.; Shetgiri, Rashmi; Ryan, Gery; Dudovitz, Rebecca; Zima, Bonnie; Chung, Paul J. (2015) "Incarcerated Youths' Perspectives on Protective Factors and Risk Factors for Juvenile Offending: A Qualitative Analysis." *American Journal of Public Health* 105 (7): 1365-1371.

Benson, Peter L. (2002) "Adolescent Development in Social and Community Context: A Program of Research." *New Directions for Youth Development* 95: 123-147.

Edwards, Michael (2011) "Introduction: Civil Society and the Geometry of Human Relations." In *The Oxford Handbook of Civil Society*, ed. Michael Edwards. Oxford: Oxford University Press, 3-14.

Fukuyama, Francis (2001) "Social Capital, Civil Society and Development." *Third World Quarterly* 22 (1): 7–20.

Haridus- ja teadusministeerium (2006) "Noorsootöö strateegia 2006-2013." https://www.hm.ee/sites/default/files/noorsootoo_strateegia_0.pdf (külastatud 8. veebruar, 2016).

Haynie, Dana L.; Osgood, Wayne D. (2005) "Reconsidering Peers and Delinquency: How do Peers Matter?" *Social Forces* 84 (2): 1109-1130.

Janis, Irving L. (1982) *Groupthink. Second Edition*. Boston: Houghton Mifflin.

Justiitsministeerium (2014) "Laste hälbiva käitumise uuringu (ISR3D-3) andmefail." 25 august. <http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/isrd-3-andmefail-sav-formaadis-spss-jaoks> (külastatud 20 märts, 2016).

Liu, Hexuan; Li, Yi; Guo, Guang (2015) "Gene by Social-Environment Interaction for Youth Delinquency and Violence: Thirty-Nine Aggression-Related Genes." *Social Forces* 93 (3): 881-903.

Markina, Anna; Žarkovski, Beata (2014) *Laste hälbiv käitumine Eestis*. Tallinn: Justiitsministeerium.

Noorsootöö seadus. Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014104?leiaKehtiv> (külastatud 3 veebruar, 2016).

Pillai, Kishore Gopalakrishna; Hodgkinson, Gerard P.; Kalyanaram, Gurumurthy; Nair, Smitha R. (2015) "The Negative Effects of Social Capital in Organizations: A Review and Extension." *International Journal of Management Reviews*. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ijmr.12085/abstract> (külastatud 19 aprill, 2016).

Portes, Alejandro (2000) "Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology." In *Knowledge and Social Capital: Foundations and Applications*, ed. Eric L. Lesser. Woburn, MA: Butterworth-Heinemann, 43-67.

Putnam, Robert D. (2008) *Üksi keeglisaalis: Ameerika kogukonnaelu kokkuvarisemine ja taassünd*. Tartu: Hermes.

Põhikooli riiklik õppekava. Riigi Teataja.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv> (külastatud 10 veebruar, 2016).

Reynolds, Andrew D.; Crea, Thomas M. (2015) "Peer influence processes for youth delinquency and depression." *Journal of Adolescence* 43: 83-95.

Rulison, Kelly L.; Feinberg, Mark; Gest, Scott D.; Osgood, D. Wayne (2015) "Diffusion of Intervention Effects: The Impact of a Family-Based Substance Use Prevention Program on Friends of Participants." *Journal of Adolescent Health* 57 (4): 433-440.

Smith, Steven R. (2011) "The Nonprofit Sector." In *The Oxford Handbook of Civil Society*, ed. Michael Edwards. Oxford: Oxford University Press, 29-41.

Tooding, Liina-Mai. (2007) *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Vabariigi Valitsus (2013) "Noortevaldkonna arengukava 2014-2020." 19 detsember. https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/noortevaldkonna_arengukava_2014-2020.pdf (külastatud 6 veebruar, 2015).

Walzer, Michael (1998) "The Concept of Civil Society." In *Toward a Global Civil Society*, ed. Michael Walzer. Providence: Berghahn Books, 7-27.

Woolcock, Michael (2011) "Civil Society and Social Capital." In *The Oxford Handbook of Civil Society*, ed. Michael Edwards. Oxford: Oxford University Press, 197-208.

Woolcock, Michael; Narayan, Deepa (2000) "Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy." *The World Bank Research Observer* 15 (2): 225-249.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Merelle Paart,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose "Noorteühingutes osalemise seos hälbiva käitumisega Eesti noorte näitel", mille juhendaja on Alar Kilp,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **16.05.2016**